

## آیین نامه خطمشی مجموعه سازی و توسعه منابع کتابخانه

### مقدمه

مجموعه کتابخانه یکی از زیرساخت های اصلی پشتیبانی از آموزش، پژوهش و ارائه خدمات علمی و تخصصی در دانشگاه علوم پزشکی است. از این رو، توسعه مجموعه باید بر اساس نیازهای واقعی جامعه استفاده کننده، برنامه های آموزشی و پژوهشی دانشگاه، تحولات علمی و فناوری و منابع مالی موجود انجام شود.

این آیین نامه با هدف ایجاد چارچوبی مشخص برای انتخاب، تأمین، ارزیابی، نگهداری، وجین و توسعه منابع اطلاعاتی کتابخانه تدوین شده است.

---

### ماده ۱- هدف

اهداف خطمشی مجموعه سازی عبارت اند از:

تأمین منابع اطلاعاتی مورد نیاز دانشجویان، اعضای هیئت علمی، پژوهشگران و کارکنان دانشگاه؛

حمایت از برنامه های آموزشی و پژوهشی دانشگاه؛

ایجاد مجموعه ای روزآمد، معتبر و متناسب با رشته های

آموزشی و پژوهشی؛

استفاده بهینه از بودجه و منابع مالی

اختصاص یافته به کتابخانه؛

جلوگیری از خرید منابع تکراری،

کم کاربرد یا نامرتبط؛

توسعه متوازن مجموعه چاپی و

الکترونیکی؛

حفظ منابع ارزشمند و مورد نیاز

بلندمدت دانشگاه؛

ایجاد سازوکار مشخص برای دریافت

منابع اهدایی و مبادله منابع؛

حذف یا جایگزینی منابع فرسوده،  
منسوخ و کم کاربرد بر اساس ضوابط  
و جین

---

## ماده ۲- دامنه شمول

این خط‌مشی کلیه منابع اطلاعاتی کتابخانه را شامل می‌شود، از جمله:

- کتاب‌های چاپی؛
  - کتاب‌های الکترونیکی؛
  - مجلات و نشریات علمی؛
  - پایگاه‌های اطلاعاتی؛
  - پایان‌نامه‌ها و رساله‌ها؛
  - طرح‌ها و گزارش‌های پژوهشی؛
  - منابع مرجع؛
  - استانداردها و دستورالعمل‌های تخصصی؛
  - منابع چندرسانه‌ای؛
  - منابع اهدایی؛
  - سایر منابع اطلاعاتی مورد نیاز دانشگاه.
- 

## ماده ۳- جامعه استفاده‌کننده

در مجموعه‌سازی، نیازهای گروه‌های زیر در اولویت قرار می‌گیرد

۱. دانشجویان مقاطع مختلف؛
۲. اعضای هیئت علمی؛
۳. دستیاران و فراگیران؛

۴. پژوهشگران؛

۵. کارکنان دانشگاه؛

۶. سایر کاربران مجاز کتابخانه.

---

#### ماده ۴- اصول کلی مجموعه سازی

مجموعه سازی کتابخانه باید بر اساس اصول زیر انجام شود

##### ۴-۱. ارتباط با مأموریت دانشگاه

منابع باید با رشته های آموزشی، پژوهشی و تخصصی دانشگاه و مأموریت های آن ارتباط داشته باشند.

##### ۴-۲. اعتبار علمی

منابع باید حتی الامکان از ناشران، مؤسسات، نویسندگان و تولیدکنندگان معتبر انتخاب شوند.

##### ۴-۳. روزآمدی

در حوزه های علوم پزشکی و سلامت، به دلیل سرعت بالای تغییر دانش، منابع جدید و به روز در اولویت قرار دارند.

##### ۴-۴. نیازمحوری

انتخاب منابع باید تا حد امکان بر اساس نیاز واقعی کاربران و میزان استفاده از منابع انجام شود.

##### ۴-۵. تناسب هزینه و فایده

هزینه تهیه منبع باید با میزان استفاده، اهمیت علمی و ارزش آموزشی یا پژوهشی آن تناسب داشته باشد.

##### ۴-۶. دسترسی

در انتخاب منابع الکترونیکی، دسترسی پایدار، تعداد کاربران مجاز، امکان استفاده از راه دور و شرایط مجوز مورد توجه قرار گیرد.

---

#### ماده ۵- اولویت های مجموعه سازی

اولویت تأمین منابع به ترتیب زیر تعیین می شود

##### اولویت اول

منابع مورد نیاز برنامه‌های آموزشی و درسی مصوب دانشگاه

## اولویت دوم

منابع مورد نیاز پژوهش‌های جاری و اولویت‌های پژوهشی دانشگاه

## اولویت سوم

منابع تخصصی و مرجع در حوزه‌های مرتبط با علوم پزشکی و سلامت

## اولویت چهارم

منابع مورد تقاضای مکرر کاربران

## اولویت پنجم

منابع عمومی و تکمیلی مرتبط با رشته‌های دانشگاه

---

## ماده ۶- انتخاب منابع چاپی

در انتخاب کتاب‌های چاپی موارد زیر بررسی می‌شود:

- عنوان و موضوع؛
- نویسنده یا پدیدآورنده؛
- ناشر؛
- سال انتشار؛
- ویرایش؛
- اعتبار علمی؛
- تعداد نسخه موجود در کتابخانه؛
- میزان تقاضای کاربران؛
- قیمت؛
- وضعیت فیزیکی؛

- امکان تهیه نسخه الکترونیکی؛
  - تناسب با برنامه آموزشی و پژوهشی.
- 

## ماده ۷- انتخاب منابع الکترونیکی

در خرید و اشتراک منابع الکترونیکی موارد زیر مورد توجه قرار می گیرد:

۱. اعتبار ناشر یا ارائه دهنده؛
  ۲. پوشش موضوعی؛
  ۳. تعداد و کیفیت منابع موجود؛
  ۴. امکان دسترسی همزمان کاربران؛
  ۵. امکان دسترسی از خارج دانشگاه؛
  ۶. قابلیت جست و جو و بازیابی؛
  ۷. امکان دریافت یا چاپ مجاز؛
  ۸. مدت و شرایط اشتراک؛
  ۹. هزینه اشتراک؛
  ۱۰. آمار استفاده؛
  ۱۱. شرایط لغو یا تمدید اشتراک.
- 

## ماده ۸- نشریات ادواری

انتخاب و ادامه اشتراک نشریات بر اساس معیارهای زیر انجام می شود:

- ارتباط با رشته های آموزشی و پژوهشی؛
- میزان استفاده؛
- اعتبار علمی نشریه؛
- نمایه شدن در پایگاه های معتبر؛

- هزینه اشتراک؛
  - دسترسی از طریق سایر پایگاه‌ها؛
  - میزان استفاده اعضای هیئت علمی و پژوهشگران؛
  - نیازهای پژوهشی دانشگاه.
- نشریاتی که میزان استفاده بسیار پایین داشته باشند یا از طریق منابع معتبر دیگر قابل دسترسی باشند، در زمان تمدید اشتراک مجدداً ارزیابی خواهند شد.

---

#### ماده ۹- منابع پیشنهادی کاربران

- کتابخانه باید امکان پیشنهاد منابع توسط کاربران را فراهم نماید.
- فرآیند پیشنهادی:
- ثبت درخواست منبع توسط کاربر → بررسی کتابخانه → بررسی موجودی → بررسی نیاز و اولویت → بررسی اعتبار علمی و قیمت → تأمین منبع در صورت امکان
- درخواست‌های اعضای هیئت علمی و منابع مرتبط با دروس و نیازهای آموزشی در فرآیند بررسی مورد توجه قرار می‌گیرند.

---

#### ماده ۱۰- منابع اهدایی

- منابع اهدایی مطابق آیین‌نامه «پذیرش و اهدا منابع اطلاعاتی» بررسی می‌شوند.
- پذیرش منبع اهدایی به معنای پذیرش خودکار آن در مجموعه کتابخانه نیست و منابع باید از نظر:
- ارتباط موضوعی؛
  - اعتبار علمی؛
  - روزآمدی؛
  - وضعیت فیزیکی؛
  - تکراری بودن؛
  - ارزش پژوهشی و تاریخی؛

---

### ماده ۱۱- نسخه‌های تکراری

تعداد نسخه‌های یک عنوان باید متناسب با میزان تقاضا و نیاز کاربران تعیین شود.

خرید نسخه‌های متعدد یک عنوان زمانی انجام می‌شود که:

- منبع درسی یا پرتقاضا باشد؛
- تعداد نسخه‌های موجود پاسخگوی نیاز کاربران نباشد؛
- تعداد کاربران استفاده‌کننده افزایش یافته باشد؛
- یا شرایط آموزشی و پژوهشی دانشگاه نیاز به نسخه‌های بیشتر را توجیه کند.

---

### ماده ۱۲- منابع مرجع

منابع مرجع مهم و پرکاربرد مانند فرهنگ‌ها، دانشنامه‌ها، واژه‌نامه‌ها، اطلس‌ها و منابع مشابه، متناسب با نیاز کاربران و رشته‌های دانشگاه تأمین و نگهداری می‌شوند.

منابع مرجع باید به‌صورت دوره‌ای از نظر روزآمدی بررسی شوند.

---

### ماده ۱۳- منابع رشته‌های علوم پزشکی

با توجه به ماهیت تخصصی دانشگاه، در انتخاب منابع علوم پزشکی موارد زیر اهمیت ویژه دارد:

- جدید بودن محتوا؛
- اعتبار علمی نویسندگان و ناشر؛
- انطباق با منابع آموزشی و پژوهشی دانشگاه؛
- به‌روزرسانی ویرایش؛
- اعتبار شواهد علمی؛
- نیاز گروه‌های آموزشی و بالینی؛

- دسترسی به منابع مرجع و پایگاه‌های تخصصی معتبر.
- 

#### ماده ۱۴- بودجه مجموعه‌سازی

بودجه کتابخانه باید حتی‌الامکان بر اساس اولویت‌های زیر تخصیص یابد:

۱. منابع ضروری آموزشی؛

۲. منابع ضروری پژوهشی؛

۳. منابع الکترونیکی و پایگاه‌های اطلاعاتی؛

۴. منابع تخصصی و مرجع؛

۵. منابع تکمیلی؛

۶. سایر نیازهای اطلاعاتی.

در شرایط محدودیت بودجه، منابع ضروری آموزشی و پژوهشی در اولویت قرار خواهند گرفت.

---

#### ماده ۱۵- ارزیابی مجموعه

مجموعه کتابخانه باید به‌صورت دوره‌ای ارزیابی شود.

شاخص‌های ارزیابی می‌تواند شامل موارد زیر باشد:

- میزان استفاده از منابع؛
- میزان مراجعه کاربران؛
- تعداد امانت؛
- آمار استفاده از منابع الکترونیکی؛
- میزان درخواست‌های کاربران؛
- میزان پوشش موضوعی؛
- روزآمدی مجموعه؛
- میزان منابع تکراری؛

- منابع کم‌استفاده یا بدون استفاده.
- 

#### ماده ۱۶- وجین منابع

وجین فرآیندی مستمر برای حفظ کیفیت و روزآمدی مجموعه است.

منابع زیر می‌توانند در فرآیند وجین مورد بررسی قرار گیرند:

- منابع فرسوده؛
  - منابع ناقص؛
  - منابع منسوخ؛
  - منابع کم‌استفاده؛
  - نسخه‌های تکراری مازاد؛
  - منابع فاقد ارتباط با مأموریت فعلی کتابخانه؛
  - منابعی که ویرایش جدید و معتبر آنها جایگزین شده است.
- وجین منابع تخصصی علوم پزشکی باید با دقت و پس از بررسی علمی انجام شود.
- 

#### ماده ۱۷- جایگزینی منابع

در صورت فرسودگی، مفقودی یا منسوخ‌شدن منابع مهم، امکان جایگزینی آنها با ویرایش جدید یا منبع معتبرتر بررسی خواهد شد.

در حوزه‌های دارای تغییرات سریع علمی، جایگزینی منابع قدیمی باید در اولویت بررسی قرار گیرد.

---

#### ماده ۱۸- مسئولیت انتخاب منابع

مسئولیت اجرای خط‌مشی مجموعه‌سازی بر عهده مسئول کتابخانه بوده و انتخاب منابع با مشارکت کتابدار/کتابداران و در صورت نیاز با نظر اعضای هیئت علمی و متخصصان موضوعی انجام می‌شود.

---

## ماده ۱۹- کمیته مجموعه سازی

در صورت تشکیل کمیته مجموعه سازی، اعضای آن می توانند شامل:

- مسئول کتابخانه؛
- کتابدار مسئول مجموعه سازی؛
- نماینده معاونت تحقیقات و فناوری؛
- نماینده معاونت آموزشی؛
- نمایندگان گروه های آموزشی در صورت نیاز؛
- سایر افراد مورد تأیید دانشگاه

باشند.

وظایف کمیته عبارت است از:

۱. بررسی سیاست های توسعه مجموعه؛
۲. تعیین اولویت های موضوعی؛
۳. بررسی درخواست های مهم خرید؛
۴. بررسی منابع پرهزینه؛
۵. بررسی منابع اهدایی خاص؛
۶. بررسی پیشنهادهای وجین؛
۷. ارزیابی دوره ای مجموعه.

---

## ماده ۲۰- بازنگری خط مشی

خط مشی مجموعه سازی حداقل هر سه سال یک بار یا در صورت تغییر اساسی در برنامه های آموزشی، پژوهشی، ساختار دانشگاه، فناوری های اطلاعاتی یا بودجه کتابخانه بازنگری خواهد شد.

---